

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΑΥΤΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1963

Κυρίες καὶ Κύριοι Ἑταῖροι,

Πρὸ παντὸς ἀπολογισμοῦ τοῦ Ἔργου τῆς Ἑταιρείας τὸ Συμβούλιον αὐτῆς προτάσσει, μετὰ βαθείας συγκινήσεως καὶ εὐλαβείας, μνημοσύνους λόγους ἐπὶ τῇ ὀδυνηρᾷ ἀπωλείᾳ τοῦ προστάτου της καὶ ἐπιτίμου προέδρου τοῦ Συμβουλίου, τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου.

Ἡ 6^η Μαρτίου 1964 ὑπῆρξεν ἀποφρὰς ἡμέρα ὄχι μόνον διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ἀλλὰ διὰ σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν· διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐσβέσθη, ἐν τῇ ἀκμῇ ἀκόμῃ τῆς ἡλικίας του, βασιλεὺς ἀγαθὸς καὶ ἄκρως φιλόπατρις, μετ' ἀκλονήτου πάντοτε εὐσταθείας ἀποβλέψας εἰς τὸ συμφέρον τῆς Χώρας, καρτερικῶς δὲ καὶ γενναίως ὑπομείνας πᾶσαν ἀντίξοον ἐθνικὴν περιστάσιν, παριδὼν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν διαβρώσασαν αὐτὸν ἀπηνῆ νόσον χάριν τῆς Πατρίδος.

Ὁ βασιλεὺς Παῦλος ὑπῆρξε μία μεγάλη ἑλληνικὴ ψυχὴ, ὑπόδειγμα σωφροσύνης, ἀνεξικακίας, δικαιοσύνης καὶ φιλοπατρίας, μετ' ἐκτάκτου στοργῆς πάντοτε ἀποβλέψας εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Πατρίδος.

Ἡ μορφή καὶ τὸ παράδειγμά του ἀποτελεῖ μεγάλην ἠθικὴν κληρονομίαν διὰ πάντα Ἕλληνα πονοῦντα τὴν μεγαλῶνυμον ταύτην γωνίαν τῆς γῆς καὶ ποθοῦντα τὴν ἔνδοξον συνέχειαν τῆς ἱστορίας της.

Τιμῶντες εὐλαβῶς τὴν μνήμην του παρακαλῶ, ὅπως, ἐγειρόμενοι, τηρήσωμεν ὀλιγόστιγμον σιγῆν.

Συνεχίζοντες ἤδη τὸν πένθιμον ἡμῶν κατάλογον θὰ ἀποτίσωμεν φόρον τιμῆς καὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἐκλιπόντων συνεργατῶν καὶ ἐταίρων.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων Συμβούλων τῆς Ἑταιρείας ἐξέλιπε πέρυσι, πλήρης ἡμερῶν, ὁ *Gorham Phillips Stevens* διαπρεπῆς ἀρχιτέκτων - ἀρχαιολόγος, διατελέσας ἐπανειλημμένως Διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν.

Ὀλόκληρον αὐτοῦ τὸν βίον μέχρι καὶ τῆς τελευταίας του πνοῆς, ἀφιέρωσεν ὁ *Stevens* εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν κλασσικῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος.

Τῆς Ἀκροπόλεως ἰδίᾳ τὰ ἀθάνατα μνημεῖα ἐξονυχιστικῶς ἐμελέτησεν ὁ μεταστάς δημοσιεύσας μετὰ τοῦ *Paton* μὲν τὸ μνημειῶδες περὶ Ἐρεχθίδου σύγγραμμα, μόνος δὲ πλείστας ἐπὶ μέρους μελέτας περὶ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῆς Περικλείου εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως, παρασχὼν δ' ἐν τέλει καὶ πολύτιμον πρόπλασμα τοῦ συνόλου τῶν μνημείων τοῦ ἱεροῦ Βράχου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν τελειότεραν καὶ λεπτομερεστέραν μέχρι τοῦδε ἀναπαράστασιν τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 5^{ου} π.Χ. αἰῶνος.

Τὰ ἔργα τοῦ *Stevens* διακρίνει ἄκρα εὐσυνειδησία καὶ σαφήνεια, τὰ δὲ σχέδιά του διαπνέει πάντοτε λεπτότατον καλλιτεχνικὸν αἶσθημα.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τοῦ εἴμεθα εὐγνώμονες ὄχι μόνον διὰ τὰ πολύτιμα ἀρχιτεκτονικά του δημοσιεύματα ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄκρατον φιλελληνισμόν του καὶ μάλιστα διὰ τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα, τὰ ὅποια ἐξεδήλωσε πρὸς ἡμᾶς μετὰ τῆς ἐλληνίδος συζύγου του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς.

Ἐκ τῶν ἐταίρων ἡμῶν ἐξέλιπεν εἰς βαθὺ γῆρας ἡ *Αἰμιλία Σάροϋ*. Κόρη τοῦ σοφοῦ παλαιοῦ Χίου γυμνασιάρχου *Γ. Ζολῶτα*, ἐβοήθησεν, ἀπὸ νεαρᾶς ἤδη ἡλικίας, τὸν πατέρα της εἰς τὴν

συγγραφήν τῆς 5τόμου ἱστορίας τῆς Χίου, συνέγραψε δ' ἔπειτα καὶ πλείστας ὄσας πολυτίμους διατριβάς, σχετιζομένας πρὸς τὴν μεσαιωνικὴν ἰδίαν Χίον.

Μετέστη ἐπίσης ἐξ ἡμῶν προώρως ὁ ἐταῖρος Μιχαὴλ Μαντούδης, ἐπὶ μακρὸν καὶ εὐδοκίμως διατελέσας διευθυντῆς Γραμμάτων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας καὶ μετὰ στοργῆς πάντοτε παρακολουθήσας τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας μας.

Μεγάλως ὠσαύτως ἐλύπησεν ἡμᾶς ὁ θάνατος τῶν ἐταίρων Ἰωάννου Σεργοπούλου, Γεωργίου Καραγιαννοπούλου, Ἰωάννου Θανασουλοπούλου, Θεοδώρου Πετρακοπούλου καὶ Εὐαγγέλου Κρητικοῦ, οἵτινες ἐπέδειξαν πάντοτε ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον των ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας.

Ἄλλὰ τὸ βαρύτερον πλήγμα κατέφερον ὁ θάνατος κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 63 εἰς αὐτὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας μας, ἀφαρπάσας ἐξ ἡμῶν τὸν πολύτιμον συνεργάτην Ἰωάννην Παπαδημητρίου.

Ὁ αἰφνιδίως καὶ ὄλως ἀδοκῆτως ἐκλιπὼν συνάδελφος ἐγεννήθη τὸ 1904 εἰς Σκῦρον, ἐσπούδασε δ' ἔπειτα ἀρχαιολογίαν εἰς τὰ Παν/μια τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Μονάχου, τὸ δὲ 29 διωρίσθη Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων. Ἀπὸ τοῦ 34 μέχρι τοῦ 53 ὑπηρέτησεν ὡς Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων εἰς διαφόρους περιφερείας, μέχρις ὅτου τὸ 58 διωρίσθη Διευθυντῆς τῆς Ἀρχ. Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κατ' ἀρχὰς καὶ Προεδρίας ἔπειτα καὶ τέλος τὸ 60 κατέλαβε τὴν τότε ἰδρυθεῖσαν θέσιν τοῦ Γ. Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων.

Προικισμένος μὲ εὐφυΐαν, ὄξυδέροκειαν καὶ μεγάλην ἐργατικότητα ἐνήργησεν ὁ Παπαδημητρίου πολλὰς καὶ ἐπιτυχεῖς ἀνασκαφὰς εἰς Σκῦρον, Κέρκυραν, Νικόπολιν, Ἐπίδαυρον, Μυκῆνας καὶ Βραυρῶνα.

Εἰς τὰς δύο τελευταίας ταύτας ἀνασκαφὰς ὡς καὶ εἰς τὸ πολύτιμον εὔρημα τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Πειραιῶς τὸν ἐβοήθησεν ἰδιαίτερος ἡ τύχη, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ἐτόνιζε.

Καὶ εἰς μὲν τὰς Μυκῆνας ἐξ ἀφορμῆς τυχαίας εὐρέσεως μυκηναϊκῆς ἐπιτυμβίου στήλης γενομένης κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασίων ἀναστηλώσεως τοῦ τάφου τῆς Κλυταιμίστρας ἀπεκάλυψε τὸν σημαντικὸν ἐξωτερικὸν ταφικὸν περίβολον, τὰ εὐρήματα τοῦ ὁποίου ἐκλόνησαν μερικὰς ἰδέας περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ· εἰς δὲ τὴν Βραυρωνῶνα δι' ἐπιμόνου ἀνιχνεύσεως καὶ ἐρεύνης του ἦλθον εἰς φῶς ὄχι μόνον ὀλόκληρον τὸ συγκρότημα τοῦ σπουδαίου διὰ τὴν αἰτικὴν λατρείαν ἱεροῦ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος ἀλλὰ καὶ ἡ πληρεστέρα καὶ γοητευτικώτερα συλλογὴ ἑλληνικῶν ἔργων τοῦ 6^{ου} καὶ τοῦ 5^{ου} π.Χ. αἰ., τὴν ὁποίαν δυστυχῶς δὲν προέλαβε νὰ δημοσιεύσῃ λεπτομερῶς.

Ἀκούραστος καὶ ἀνήσυχος ἐργάτης τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης προσέφερεν ἐπίσης ὁ Παπαδημητρίου μὲ τὴν δημιουργικὴν πνοὴν του μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κλάδον, τὸν ὁποῖον ὠργάνωσεν ἐπὶ νέων βάσεων.

Τοιοῦτο ἐν ὀλίγοις τὸ ἔργον τοῦ Παπαδημητρίου, ὅπερ δυστυχῶς ἀνέκοψε προώρως καὶ ἀπροσδοκῆτως ἐπελθὼν ὁ θάνατος, στερήσας τὴν εὐάριθμον χορείαν τῶν ἐργατῶν τῆς ἀρχαιολογίας ἐνὸς τῶν καλυτέρων συνεργατῶν, τὴν δὲ Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἀφωσιωμένου καὶ πολυτίμου Συμβούλου της, τοῦ ὁποίου ζωηρὰ θὰ παραμένει πάντοτε εἰς ἡμᾶς ἡ μνήμη.

Στρέφοντες ἤδη τὸν λόγον πρὸς τὸ Ἔργον τῆς Ἑταιρείας θὰ προτάξωμεν τὴν περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἔκθεσιν ἡμῶν.

(Ἔπεται ἡ ἔκθεσις περὶ τῆς ὁποίας βλ. τὸ Ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1963).

Τοιοῦτο ὑπῆρξε, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1963 ἀντάξιον τῆς ἱστορίας της καὶ εὐοίωνον διὰ τὴν συνέχειαν αὐτῆς.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ